

Vlaams
Parlement

stuk **1247** (2010-2011) – Nr. 1
ingediend op 7 september 2011 (2010-2011)

Gedachtewisseling

over de startnota van de Vlaamse Regering
‘Winkelen in Vlaanderen’

Verslag

namens de Commissie voor Economie,
Economisch Overheidsinstrumentarium, Innovatie,
Wetenschapsbeleid, Werk en Sociale Economie
uitgebracht door de heer Robrecht Bothuyne

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Patricia Ceysens.

Vaste leden:

de heer Robrecht Bothuyne, mevrouw Martine Fournier, de heren Jan Laurys, Koen Van den Heuvel;
de heren Frank Creyelman, Johan Deckmyn, Chris Janssens;
de dames Patricia Ceysens, Lydia Peeters;
mevrouw Güler Turan, de heer Bart Van Malderen;
de heer Matthias Diependaele, mevrouw Helga Stevens;
de heer Ivan Sabbe;
de heer Filip Watteeuw.

Plaatsvervangers:

de dames Sonja Claes, Kathleen Helsen, Griet Smaers, de heer Eric Van Rompuy;
de heer Pieter Huybrechts, mevrouw Katleen Martens, de heer Jan Penris;
mevrouw Fientje Moerman, de heer Herman Schueremans;
de dames Kathleen Deckx, Mia De Vits;
de dames Vera Celis, Lies Jans;
de heer Lode Vereeck;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

INHOUD

1. Prof. dr. Gino Van Ossel, Vlerick Leuven Gent Management School.....	4
2. De heer Michiel Verhamme, UNIZO	6
3. De heer Jan Delfosse, Fedis	7
4. De heer Karel Vervoort, Voka	8
5. De heer Stefan Thomas, VVSG.....	9
6. De heer Pieter Kerremans, SERV	10
7. De heer Erik Grietens, BBL	11
8. De heer Guy Vloebergh, studiebureau OMGEVING.....	12
9. De heer Dries Van Hofstraeten, stad Antwerpen.....	13
10. Discussie	14
Gebruikte afkortingen	17

Op initiatief van Vlaams minister-president Kris Peeters keurde de Vlaamse Regering op 23 juli 2010 de startnota 'Winkelen in Vlaanderen' goed. Deze nota vormt de basis voor overleg over een beleid van kernversterking. In deze overlegnota worden reeds enkele grote lijnen vastgelegd als basis voor een ViA-rondetafel over de detailhandel.

Op 27 oktober 2010 organiseerde de Commissie voor Economie, Economisch Overheidsinstrumentarium, Innovatie, Wetenschapsbeleid, Werk en Sociale Economie een gedachteswisseling met enkele experts en stakeholders.

1. Prof. dr. Gino Van Ossel, Vlerick Leuven Gent Management School

Professor *Gino Van Ossel* begint zijn presentatie met een blik over de grens, meer bepaald de gemeente Woerden, die beantwoordt aan het demografische gemiddelde van Nederland. Er is geen sprake van lintbebouwing, zelfs de perifere winkels bevinden zich nog altijd binnen de agglomeratie en in tegenstelling tot België hebben de meeste uitsluitend parkeerplaatsen waarvoor moet betaald worden.

In Woerden is zoals in elke Nederlandse stad een verkeersvrije winkelwandelstraat, wat ook de droom van de winkelnota lijkt te zijn. Die maakt echter niet het onderscheid tussen 'convenience goods' als voeding, kranten of postzegels, 'shopping goods' als mode of schoenen, en 'specialty goods' als motorfietsen. De nota gewaagt wel van 'runshopping' en 'funshopping', die lijken overeen te stemmen met de eerste twee genoemde categorieën. Maar men onderschat sterk hoe zwaar shopping goods wegen in runshopping, meer bepaald voor mannen en kinderen. Of specialty goods tot runshopping behoren hangt af van de betrokkenheid van de kopersgroep.

Ondanks het feit dat de Nederlander in de kern woont, ziet men dat het aantal bezoekers van winkelstraten onmiskenbaar daalt sinds 2000. Marktonderzoekers hanteren de volgende begrippen: bereikbaarheid, beschikbaarheid en prijs van parkeerplaatsen, en de perceptie van veiligheid, aangevuld met de sociologische begrippen ontgroening en vergrijzing.

Een kernversterkend beleid heeft twee mogelijkheden om de bestaande leegstand aan te pakken: de omzet van de winkeliers verhogen of de kosten drukken. Bij die laatste zijn de handelsgoederen het belangrijkste, op grote afstand gevolgd door de loon- en huurkosten. De ondersteuning van de zelfstandige zoals de nota voorstelt, is dan ook niet meer dan rommelen in de marge. Dat zal het verschil tussen winst en verlies niet maken, besluit de spreker.

De enige uitweg die overblijft, is de verhoging van de omzet. De nota wil daartoe de concurrentie buiten de kern ontmoedigen en de kern aantrekkelijker maken. In de praktijk stelt men echter vast dat de toplocaties alles weggapen. Daar komt alleen leegstand voor tijdens verbouwingen. Zij komt wel voor vanaf de aanloopstraten en zeker op secundaire en tertiaire locaties. Nederlandse cijfers leren bovendien dat leegstand overal toeneemt.

Het publiek kan men vinden in het winkelhart van grote steden als Antwerpen, niet in de wijkverzorgende centra. Secundaire steden als Beveren hebben het lastig. In Diest is de leegstand heel hoog, in Leuven en Hasselt laag. Dat komt doordat de automobilist overal dezelfde problemen van bereikbaarheid en parkeergelegenheid ontmoet en daarom kiest voor de beste kernen. De spreker merkt op dat de meeste Vlamingen in een residentiële, landelijke omgeving wonen en voor runshopping hun auto nemen.

De spreker toont een grafiek met de evolutie vanaf 1990 van de verkoop op afstand in verschillende Europese landen. De cijfers zijn afkomstig van de Europese vereniging voor

afstandverkoop EMOTA. De stijging is opvallend vanaf 2000, wanneer e-commerce naast postorderverkoop aantreedt, zij het dat zij in België later op gang kwam dan in Nederland. De spreker is ervan overtuigd dat het verschil ook gaat blijven bestaan, tenzij men de baanwinkels afschaft. Zeker is in elk geval dat runshopping voortaan deels online gaat plaatsvinden.

De winkelnota kiest ruimtelijk voor kernversterking door clustering in de periferie. Het staat vast dat dit impact zal hebben op marktpartijen zoals eigenaars van onroerend goed wier eigendom niet langer als winkel kan gebruikt worden. De handelshuurprijzen gaan omhoog en de spreker vermoedt dat dit vertaald wordt in hogere consumentenprijzen. Over de maatschappelijke keuze tegen lintbewinkeling spreekt professor Van Ossel zich niet uit, maar hij onderstreept wel dat het kernversterkende effect nul is. Men mag zelfs meer files verwachten, omdat iedereen op dezelfde plaats moet zijn.

Wat de terugdringing van de handel in de periferie betreft, is iedereen het erover eens dat vandaag alleen wie erg dicht bij een secundaire stad woont, in haar centrum gaat winkelen. De topwinkelsteden daarentegen gaan het steeds beter doen. De spreker noemt Antwerpen en de succesvol autovrij gemaakte centra van Brugge en Gent als voorbeelden. Dominante steden in een regio winnen bij die ontwikkeling. Roeselare zou het bijvoorbeeld lastig kunnen krijgen door de investeringen in Kortrijk. Bij funshopping valt die trend moeilijk te keren, meent de spreker. Bij runshopping zal de consument op zoek gaan naar online winkelen.

De verweving van handel en woonfunctie is alleen zinvol voor convenience goods. Ook daar is echter een ontwikkeling naar clustering: bakker, kruidenier, slager, krantenwinkel en postkantoor samen als buurtsupermarkt, met iets minder maar iets grotere winkels. De verweving is ook zinvol met andere functies zoals kantoren of hotel zoals in het Zaventemse Da Vincipark.

Branchering is dan weer een totaal verouderd concept, dat voorbijgaat aan de praktijk van vandaag. Collishop van Colruyt verkoopt alles, tot en met zwembaden. Als men winkels verbiedt via het internet bestelde goederen af te laten halen, stuurt men Vlaanderen terug naar de vorige eeuw. In welke branche moet men een zaak als Hema onderbrengen? Branchering is alleen zinvol in het kader van kwaliteitsbewaking. Een teveel aan telefoonwinkels of cafés moet men kunnen bannen.

De spreker herhaalt dat kostenverlaging door de overheid voor zelfstandige winkeliers een pleister op een houten been is. Wel nodig is het aantrekkelijk maken van de centra door middel van een activeringsbeleid, citymarketing, expertiseopbouw, een Vlaams kenniscentrum en gezond verstand.

Leegstand in kernen leidt tot verloedering. Voor plaatsen waar niemand wil komen winkelen, bestaat nochtans een alternatief: reconversie. Verbouw winkels tot woningen, verlaag de onroerende voorheffing, erken dat sommige winkelkernen te groot zijn geworden.

De spreker komt tot zijn besluit. Honderd jaar afwezigheid van een doortastend ruimtelijk beleid heeft geleid tot een land waar overal woningen en bedrijven staan. Er wordt dus ook overal gewinkeld, men kan van Vlaanderen geen Nederland maken. Eindelijk is er nu wel een winkelnota, waarin nagedacht wordt over een maatschappelijke visie en aangezet wordt tot de creatie van een kader, die open is voor dialoog en ruimte laat aan de lokale besturen, die men bovendien wil ondersteunen.

De heer Van Ossel waarschuwt voor de overschatting van de maakbaarheid van de samenleving en voor een gebrek aan empathie met de hardwerkende tweeverdiener met kinderen. Branchering in een tijd van branchevervaging lijkt hem heel vreemd. Veel punctuele maatregelen zijn leuk maar krachtadige acties zijn te verkiezen.

2. De heer Michiel Verhamme, UNIZO

De heer *Michiel Verhamme* deelt mee dat Vlaanderen meer dan 50.000 winkels telt, en meer dan 10 miljoen vierkante meter winkeloppervlakte of 1700 vierkante meter per 1000 inwoners, de hoogste score van de Belgische regio's. De densiteit is ook hoger dan in Nederland. UNIZO onderzocht verder de evolutie van de vergunningaanvragen en stelde in de periode 2005-2009 een stijging van 30 percent ten opzichte van 2000-2004 vast, met pieken in 2006 en 2007. In de onderzoeksperiode werd bijna 1,5 miljoen vierkante meter winkelruimte bijgevraagd, gemiddeld 280.000 vierkante meter per jaar, dubbel zoveel als in de voorafgaande periode.

Wat de ligging betreft, bleken in 2009 nieuwe baanwinkels dominant te zijn in de categorie boven 1000 vierkante meter, met een aandeel van 43 percent. Ondertussen maken zij 6 percent uit van alle winkels. Men stelt verdere schaalvergroting vast, want de aangevraagde winkeloppervlakte verdubbelt. Zij gaat gepaard met een vlucht van stad naar periferie en verdere verlinting. UNIZO concludeert dat de Ikeawet, die de detailhandel regelt, duidelijk faalt, net zoals de hele regelgeving voor handelsvestigingen sinds 1975. Vlaanderen prijkt bovenaan in internationale vergelijkingen over verlinting. Maar ook de Vlaamse ruimtelijk ordening raakt niet verder dan marginale reglementering van de detailhandel.

UNIZO is al jarenlang pleitbezorger van kernversterking. Kernen vormen voor haar de natuurlijke habitat van winkels. Dat betekent niet dat nergens anders winkels mogen komen. Evenwicht is nodig, uitgaande van maximale clustering in de kernen, want alleen daar kunnen functies verweven worden. Ruimtebehoevende winkels als tuincentra, doe-het-zelfzaken of meubelwinkels moeten een plaats kunnen krijgen in de periferie.

UNIZO is voorstander van een snelle uitvaardiging van de circulaire kernversterking en winkellinten. Gemeenten moeten richtlijnen krijgen om projectaanvragen te beoordelen. Detailhandelszones in de periferie moeten voorbehouden worden aan grootschalige winkels die vanwege hun branche minimum 1000 vierkante meter behoeven.

Voor de circulaire ruimtelijk afwegingskader zou de studie van Idea Consult een goede vertrekbasis zijn. Men stelt onder andere uitsluitingcriteria voor, een maatschappelijke effectentoets en een bevoegdheidsverdeling volgens de omvang van het project. De vraag is immers of gemeenten goed geplaatst zijn om een project met een aantrekkingskracht ver over hun grenzen, als enige te beoordelen. UNIZO stelt een trapsgewijze verdeling tussen gemeente, provincie en gewest voor.

UNIZO wil voorts al lang dat de federale Ikeawet geregionaliseerd wordt en dat het Grond- en Pandendecreet aangevuld wordt met de mogelijkheid voor gemeenten om naar analogie met de sociale huisvesting het winkelbeleid te reglementeren met preferentiële en afgeraden zones. De benadering moet hoe dan ook evenwichtig zijn, want detailhandel en distributie moeten zich verder kunnen ontwikkelen. Nevenassortimenten aanbieden moet mogelijk zijn, maar niet onbegrensd.

De spreker vindt de afbakening van kernwinkelgebieden een interessant instrument, want ze komen niet alleen overeen met de preferentiële gebieden van UNIZO maar leveren ook een mogelijke vereenvoudiging en versnelling op voor alle aanvragers. Hij pleit in dat ver-

band voor een afstemming en op termijn integratie van de Vlaamse en federale regelgeving.

Eveneens van belang zijn mobiliteit en de bereikbaarheid van de kernen voor klanten en leveranciers. Voor grensoverschrijdende projecten is intergewestelijk overleg nodig. De ruimtelijke instrumenten zijn volgens de spreker belangrijker dan de stimuli voor de distributiesector. Een kenniscentrum kan de beoordeling van aanvragen voor de inplanting van een winkelcentrum verbeteren.

UNIZO ziet een actieve rol voor de gemeenten weggelegd in de ontwikkeling van ruimtelijke uitvoeringsplannen, de opmaak van een strategisch commercieel plan, de afbakening van kernwinkelgebieden en het mobiliteitsbeleid. Tot slot attendeert de heer Verhamme nog op de studie van UNIZO 'De verlinting van het Vlaamse winkellandschap' en pleit hij nog eens voor ruimtelijke instrumenten die krachtiger zijn dan de bestaande.

3. De heer Jan Delfosse, Fedis

De heer *Jan Delfosse* stelt bij het begin van zijn uiteenzetting dat voor Fedis alle vormen van handel zich moeten kunnen ontwikkelen. De handel is een van de weinige sectoren die sinds 2000 elk jaar 4000 banen creëerde. Fedis is dan ook blij met de interesse van de overheid, maar heeft wel heel wat bemerkingen bij de volgens haar polariserende winkelnota. De spreker geeft als voorbeeld de paniekpassage op pagina 8 van de nota over grote distributiecentra buiten de stad die de stad leegzuigen.

Baanwinkels vormen slechts 6 percent van alle winkels. Bijna 70 percent van de winkels heeft een oppervlakte van minder dan 100 vierkante meter. De gemiddelde winkeloppervlakte blijft minder dan 200 vierkante meter. Het klopt dat er sinds de Ikeawet grootchalige winkels in de periferie zijn bijgekomen, maar die wet is nu eenmaal bedoeld voor winkels vanaf 400 vierkante meter. Toch blijven de vergunde – wat niet gelijkstaat met gebouwde – baanwinkels een minderheid.

De spreker gaat na zijn inleiding eerst in op het ruimtelijke beleid in de winkelnota. Niemand is tegen de versterking van stadskernen. Aantrekkelijke binnensteden zorgen ervoor dat de consument naar de stad komt en verhogen de veiligheid. Maar ze moeten dan wel bereikbaar zijn met de auto en men moet er kunnen parkeren. Volgens hem is de consument niet te veranderen. Men kan ze niet allemaal overtuigen om met openbaar vervoer of fiets te komen.

Kernversterking houdt verder niet in dat alles wat daarbuiten gebeurt, slecht is. Winkels buiten de stadskern moeten niet tegengewerkt worden volgens Fedis. De hedendaagse consument is tegelijk fun- en runshopper. Soms neemt hij de tijd, soms is hij gehaast. Naar beide vormen is vraag, beide moeten op een goede manier georganiseerd worden. Fedis vindt het onwaarschijnlijk dat de winkelnota anno 2010 de ruimtebehoevende, perifere handel wil beperken tot detailhandelszones met assortimentsbeperkingen. Het kernversterkende effect daarvan is trouwens nul, bovendien is dit tegen de Europese Dienstenrichtlijn. De recente rechtspraak over haar interpretatie voor handelsvestigingen maakt steeds duidelijker dat beperkingen op het vlak van oppervlakte en assortiment als economische criteria worden gezien, waarschuwt de spreker.

De keuze van het assortiment komt toe aan de handelaar en is bovendien geen statisch gegeven. Dergelijke beperkingen vanwege de overheid jagen de prijzen de hoogte in. Alle winkels van een bepaald type samen zetten zoals in de Nederlandse meubelboulevards – waar men overigens van terug komt – creëert ook mobiliteitsproblemen. Dergelijke afwegingen moeten niet op plan- maar op vergunningsniveau gemaakt worden.

Wat op het vlak van economisch beleid in de nota wordt voorgesteld, noemt ook deze spreker rommelen in de marge. De maatregelen zijn vrij anekdotisch. De overheid moet niet zorgen voor ondersteuning op het vlak van winkelinrichting of informatica, maar wel een gunstige context voor handel creëren, zoals een nette ruimtelijke ordening van stadskern of buitengebied.

Sommige voorstellen zijn zelfs discriminerend, zoals de verminderde onroerende voorheffing voor bepaalde ondernemers. Fedis steunt wel de versterking van lokale besturen door het Agentschap Ondernemen met het oog op degelijke commerciële strategische plannen.

De heer Delfosse vat samen. Fedis wil weg van de dogma's en voortbouwen op de juiste cijfers. Het vraagt een beleid dat volledig conform is met de Europese Dienstenrichtlijn. De handel moet zowel in kern als periferie goed ontwikkeld worden. Alle assortimenten zijn complementair. Het komt aan op de opwaardering van stadskernen via betere bereikbaarheid, parkeermogelijkheden, attractiviteit en veiligheid.

4. De heer Karel Vervoort, Voka

De heer *Karel Vervoort* stelt dat Voka zich kan vinden in het verhaal van Fedis. Behalve hun gemeenschappelijke leden, zijn bij Voka ook de vastgoedontwikkelaars aangesloten, merkt de spreker op. Het doel van de nota, de kernversterking, roept de vraag op welke kernen zwak zijn. Een andere vraag is of de overgang van verlinting naar clustering kernversterkend zal werken. Verder richt de nota zich blijkbaar ook op de inplanting van shoppingcentra, al is daar de vraag of dat wel een probleem is. Mobiliteit ontbreekt dan weer als knelpunt in de nota, hoewel zij vaak bepalend is voor de keuze van de consument.

Een belangrijke voorwaarde voor een beleid dat een antwoord wil bieden op deze knelpunten, is de conformiteit met de Europese Dienstenrichtlijn. De heer Vervoort attendeert op het arrest 'Attanasio Group' van het Europees Hof over de inplanting van tankstations langs autosnelwegen. Het Hof oordeelde dat de instelling van een minimale afstand door de Italiaanse overheid geen noodzakelijk en proportioneel antwoord op de veiligheidsvraag was en concludeerde dat de overheid de aanvraag van vergunningen dossier per dossier moet blijven aftoetsen. Welnu, Voka is er niet van overtuigd dat het in de nota gesuggereerde aanbodbeleid noodzakelijk en proportioneel is voor de kernversterking.

Voka stelt voor om in de plaats daarvan uit te gaan van een grondiger probleemanalyse. Die van de startnota is te beperkt. De voorstellen zijn mogelijk nuttig voor sommige kernen in moeilijkheden, maar de vraag is of dat dan geldt voor iedere Vlaamse stad. Er is meer maatwerk per kern nodig, vindt Voka. Verder moet men ook de mobiliteitsfactor ernstiger nemen.

Ook Voka wil een kernversterkend beleid, maar dat moet positief zijn voor de kernen en niet negatief ten aanzien van de periferie. De spreker beveelt aan om prioritair in te zetten op hoofdstuk 5 van de nota, aangevuld met een mobiliteitshoofdstuk. Indien de overtuiging blijft dat ook ruimtelijk economische initiatieven nodig zijn, moet men wel rekening houden met de flexibiliteit die ondernemingen nodig hebben om in te gaan op de vragen van de consument.

Verder is complementariteit een voorwaarde. Voor Voka kunnen dezelfde artikelen in zowel kern als periferie aangeboden worden. Fun- en runshoppen bestaan allebei. De bestaande vestigingen vragen ook uitdrukkelijk om juridische zekerheid over de huidige toestand. Andere vraag is wat men, bij de keuze voor een restrictief beleid, doet met onbebouwde percelen die al in eigendom zijn van de sector.

De spreker sluit zich aan bij de kritiek van professor Van Ossel op het geloof in de maakbaarheid van de samenleving en het gebrek aan empathie met de consument. Voka is daarom geen voorstander van een aanbodbeleid op planniveau. Dat is onvoldoende flexibel. Een en ander wil niet zeggen dat Voka ontkent dat de verlinting een probleem is. Een mogelijke suggestie is om over de inplanting van echt grote shoppingcentra vanaf een bepaalde drempel na te denken in het kader van een commercieel strategisch plan. Een Vlaamse kadervisie is nodig, maar die moet wel voldoende flexibel blijven. De dynamiek van de ontwikkelingen valt niet te voorspellen. Tot slot pleit de spreker voor inspraak bij deze aanpak.

5. De heer Stefan Thomas, VVSG

De heer *Stefan Thomas* deelt mee dat de VVSG de winkelnota globaal positief evalueert. De vereniging is ervan overtuigd dat de gemeenten op dit vlak een omvattend en niet alleen flankerend beleid moeten kunnen voeren. Dat beleid moet zich zowel op kernversterking als op het aanbod in de rand richten. Beide zijn tegelijk nodig. Complementariteit en evenwicht zijn belangrijke principes. In de geïntegreerde benadering moet ook mobiliteit aan bod komen. De VVSG stelt dan ook voor om de nota aan de Mobiliteitsraad van Vlaanderen voor advies voor te leggen. De vereniging hoopt ook dat men verder blijft uitgaan van het principe van de subsidiariteit en de rol en de inspanningen van steden en gemeenten erkent. In dat verband zouden de principes van de nota best ook opgenomen worden in het groenboek Interne Staatshervorming.

Ook de VVSG dringt aan op de regionalisering van de wet op de handelsvestigingen. Het is na de overhaaste aanpassing aan de Europese Dienstenrichtlijn vrijwel onmogelijk geworden voor de gemeenten om nog gegronde beslissingen te nemen aan de hand van de nieuwe criteria. Bij die regionalisering moet de belangrijke rol van de gemeenten in de toekenning van vergunningen in de ruimtelijke ordening gerespecteerd worden. In dat verband vragen de gemeenten er niet om naast de bestaande beoordeling in het kader van de sociaaleconomische vergunning ook de aangekondigde ruimtelijke afweging te gaan hanteren. De VVSG is bezorgd over de conformiteit met de Europese Dienstenrichtlijn, ook al werd verzekerd dat juristen daaraan werken.

Verder vraagt de VVSG om de stedenbouwkundige vergunning, die thans alleen verplicht is bij de overgang naar een andere hoofdcategorie, ook verplicht te maken bij een belangrijke wijziging van de aard van de handelsactiviteit. De afbakening van kernwinkelgebieden lijkt haar prioritair. Daarbij moet rekening worden gehouden met wat op dat vlak al bestaat. De VVSG steunt de beperking van de kleinhandel op bedrijventerreinen tot ondersteunende diensten.

Financiële en zeker inhoudelijke ondersteuning van de lokale besturen is terecht opgenomen in de nota. De VVSG pleit voor de creatie van een kader – op een hoger dan provinciaal niveau – voor de opmaak van commerciële strategische plannen. De VVSG steunt ook de uitbouw van een kenniscentrum, op voorwaarde dat het niet alleen ondernemingen maar ook lokale besturen ondersteunt. Het bestaande platform ondernemingsvriendelijke gemeente gaat niet ver genoeg. Gezamenlijke aankoop van geactualiseerde en gedifferentieerde data op Vlaams niveau is wenselijk. De persoonlijke contacten tussen het Agentschap Ondernemen en de lokale besturen mogen niet beperkt blijven tot een eenmalig bezoek.

Verder pleit de spreker voor een hefboomeffect, zodat projectresultaten overal beschikbaar zijn en niet ter plaatse blijven, en voor kwaliteitsbewaking. Het Agentschap Ondernemen kan daar ook tussentijds een grotere rol in spelen. Tot slot pleit de VVSG voor een effectieve en coherente middelenbesteding.

6. De heer Pieter Kerremans, SERV

De heer *Pieter Kerremans* zegt dat het advies van de SERV, dat dateert van eind september, de consensus van alle sociale partners over dit onderwerp bevat.

Men apprecieert om te beginnen het initiatief op zich.

Verder ondersteunt de SERV het uitgangspunt van de kernversterking, al zegt de spreker meteen dat handel in kern en periferie complementair moeten zijn en bijgevolg onder bepaalde voorwaarden naast elkaar kunnen bestaan. Kernversterking moet een positieve keuze zijn voor het stimuleren van de winkelontwikkeling in de kern met oog voor attractiviteit van de kern, een vlotte bereikbaarheid en daarop afgestemde parkeermogelijkheden. Dit belet niet dat alternatieven in de periferie voor detailhandel mogelijk moeten zijn.

De SERV ondersteunt echter geenszins een verdere verlinting. De bevoegde overheden dienen de concrete vragen tot inplantingen van de distributie in de periferie te beoordelen in het kader van een omvattende visie, die voldoende flexibiliteit waarborgt om te komen tot een kwalitatieve inplanting. Dat een gezond evenwicht kan gevonden worden, bewijzen verschillende Vlaamse voorbeelden.

Om beide ontwikkelingsmogelijkheden te waarborgen vraagt de SERV dat zowel een circulair ruimtelijk afwegingskader voor de inplanting van detailhandel in de periferie als een circulaire kernversterking met een afwegingskader voor de beoordeling van stedenbouwkundige vergunningen wordt uitgevaardigd.

De SERV brengt in zijn advies ook nog een aantal specifieke elementen aan. Zo vragen de sociale partners om betrokken te worden bij het stakeholdersoverleg. Vanwege het belang van het aspect werkgelegenheid moeten ook de sectorale en interprofessionele werknemersorganisaties betrokken worden. In die context beklemtoont de SERV de noodzaak van een kenniscentrum distributie. De output daarvan moet onder meer gemeenten toelaten om een strategische commerciële visie uit te werken.

Wat de middelen betreft, sluit de SERV zich aan bij de suggestie van de Inspectie van Financiën om het stakeholdersplatform initieel te vragen naar de opstelling van een middelevenoverzicht vooraleer de discussie te openen over eventuele bijkomende middelen.

De SERV pleit bij de uitvoering van de startnota voor overleg met de andere gewesten, die ook plannen hebben en denkwerk over dit onderwerp verrichten. De klanten laten zich niet afschrikken door gewestgrenzen, merkt de spreker op.

Bij de inplanting van nieuwe winkels moeten alle argumenten meegenomen worden in een breder kader waarbinnen, met respect voor de Europese Dienstenrichtlijn, ook ruimtelijke, economische, sociale en ecologische aspecten worden gewogen. Het is niet evident dat de gemeente hiervoor steeds het aangewezen niveau is. Projecten met regionale impact kunnen het best afgewogen worden op het niveau van SERR en RESOC, die met interregionale impact binnen het Nationaal Sociaal-Economisch Comité voor de Distributie.

De startnota gaat uiteraard uit van de bestaande bevoegdheidsverdeling, waarin de vergunning van handelsvestigingen federaal is. Maar gezien de band met het ruimtelijk beleid ten aanzien van detailhandel, biedt een eventuele regionalisering van deze regelgeving een opportuniteit om de vergunning te koppelen met de Vlaamse regelgeving inzake ruimtelijke ordening.

7. De heer Erik Grietens, BBL

De heer *Erik Grietens* stelt in naam van BBL de verwachte effecten van de nota op de milieukwaliteit voor. Daarbinnen is het autoverkeer een zorgenkind. In het kader van de toename van het autoverkeer blijkt het woon-winkelverkeer een van de sterkste groeiers te zijn, wat natuurlijk te maken heeft met de toenemende verlinting en ontwikkeling van winkels in perifere gebieden. De grootste toename in de uitstoot van klimaatbeïnvloedende gassen is te wijten aan de transportsector. Daarbinnen heeft het personenvervoer een groot aandeel.

De spreker toont ter illustratie een diagram, dat aantoont dat, terwijl andere sectoren op schema zitten en minder broeikasgassen uitstoten, transport steeds meer uitstoot. De milieuwinst die geboekt wordt door het schoner worden van individuele auto's, wordt volledig tenietgedaan door de groei van het volume van het autoverkeer, dat ook de belangrijkste bron van milieuverzuring is.

Vanuit dat oogpunt kiest ook de BBL in de eerste plaats voor kernversterking. De bond is voor sterke, bruisende steden, waar leegstand wordt tegengegaan en het financiële draagvlak verbeterd, dit alles om de druk op de open ruimte te beperken en de toename van het autoverkeer te beheersen. De BBL is tegen verdere lintbebouwing, die verkeersonveiligheid en -conflicten in de hand werkt door de vermenging van snel, doorgaand verkeer en traag, lokaal verkeer. Verlinting vermindert ook de landschappelijke leesbaarheid van regio's, die steeds meer op elkaar gaan lijken. De versnippering van de open ruimte die er het gevolg van is, blijft niet zonder effect voor natuurbehoud en -ontwikkeling.

Niettemin is een complementair beleid nodig. Naast kernversterking moeten ook oplossingen gevonden worden voor niet verweefbare winkels als tuincentra of doe-het-zelfzaken, en voor de bestaande linten. Die laatste zijn inderdaad het gevolg van het ontbreken van ruimtelijke ordening sinds de tweede wereldoorlog, maar ze zijn er nu eenmaal. Als mogelijke uitwegen noemt de spreker de optimalisering van het verkeer via parallelwegen, beter openbaar vervoer en trage wegen. Daarnaast is een beleid nodig op het vlak van beeldkwaliteit van bestaande winkellinten, landschappelijke inkleding en ecologische verbindingen. Tegelijk zijn instrumenten nodig voor de omgang met de aanvragen tot uitbreidingen van bestaande vestigingen en voor herbestemmingen.

Wat de inplanting van grootschalige nieuwe ontwikkelingen betreft, vindt de milieubeweging bovenlokale afweging noodzakelijk. De effecten op ruimtegebruik en mobiliteit overstijgen immers het lokale niveau. De bovenlokale afweging is ook nodig om concurrentie tussen stad en rand tegen te gaan. De spreker attendeert erop dat winkelontwikkeling het meest winstgevende onderdeel is van de vastgoedsector, met een grote druk op de gemeenten tot gevolg.

Hij vindt het een goed idee om de ontwrichtingstoets te integreren in bestaande instrumenten op planningniveau zoals de milieu- en mobiliteitseffectrapportage, gekoppeld aan een ruimtelijk uitvoeringsplan. Ook de commissies-Sauwens en -Berx pleitten trouwens voor een meer integrale benadering. De spreker acht een ruimtelijk aanbodbeleid erg belangrijk, zowel in kernwinkelgebieden als in nieuwe en bestaande kleinhandelszones. In die laatste moet er plaats zijn voor de eerder genoemde, niet verweefbare winkelactiviteiten. Voor dat doordachte aanbodbeleid, dat in het RSV staat maar nauwelijks uitgevoerd wordt, heeft de overheid met de ruimtelijke uitvoeringsplannen al een goed instrument in handen, dat het echter te weinig gebruikt.

Tot slot in dit verband vraagt de spreker meer aandacht voor de bereikbaarheid van winkelkernen. Die mag niet beperkt worden tot de auto. Goed uitgebouwde voorstedelijke

openbaarvervoersnetten en park-and-ridesystemen kunnen die bereikbaarheid garanderen, zoals Gent aantoonst.

De concrete inrichting en het beheer moeten ingevuld worden door de gemeenten, die daarvoor nu al beschikken over instrumenten als het structuurplan, het RUP, het vergunningenbeleid en het mobiliteitsbeleid. De spreker toont een kaart met de Kortrijksesteenweg in Sint-Martens-Latem als geslaagd voorbeeld van een integrale benadering. Elders is er is niet zozeer een gebrek aan instrumenten, besluit hij, maar eerder een gebrek aan beleid.

Ondertussen liggen drie plannen op tafel voor nieuwe shoppingcentra in en rond Brussel: in Machelen, op de Heizel en aan de Van Praetbrug. Alle drie hebben een met het Wijnegem Shopping Center vergelijkbare oppervlakte en liggen vlakbij elkaar in de meest congestiegevoelige zone van het land. Tegen de absurditeit van hun gelijktijdige ontwikkeling werd een platform voor een duurzame economische ontwikkeling opgericht met als partners: BBL, IEB, BRAL, UNIZO Vlaams-Brabant, ACW Brussel-Halle-Vilvoorde, ACV Halle-Vilvoorde, ACV/CSC Brussel en UCM Bruxelles. Zij vragen dringend intergewestelijk overleg met het oog op een degelijke oplossing. Ook dit platform vraagt voorrang voor kernversterking: Brussel is het grootste winkelcentrum.

Tot slot wijst de spreker op de recente goedkeuring van de MER over het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel. In het plan wordt een sterke toename van de files verwacht, zelfs als de ring wordt geoptimaliseerd. Het wordt vrijwel onmogelijk alle aangekondigde ruimtelijke ontwikkelingen verkeerskundig op te vangen. Het shoppingverkeer zal het grootste aandeel hebben in die verkeerstoeiname, ongeveer 70 percent. Naast intergewestelijk overleg, bepleit de BBL een degelijke inschatting op planologisch niveau van de ruimtelijke en mobiliteitseffecten, en de voorafgaande uitwerking van degelijke oplossingen.

8. De heer Guy Vloebergh, studiebureau OMGEVING

De heer *Guy Vloebergh* legt uit dat zijn studiebureau OMGEVING in opdracht van de Vlaamse overheid samen met Idea Consult een studie uitvoerde over de grootschalige detailhandel. Het ziet twee grote pluspunten in de nota: de kernversterking als duurzaam uitgangspunt en de drastische beperking van zonevreemde functiewijziging, die op dit ogenblik systematisch de economisch zones uitholt.

De complementariteit van het concept kernwinkelgebieden en de afbakening van kleinhandelszones is belangrijk, ook al lopen de standpunten uiteen over de mogelijkheid om dit te doen aan de hand van ruimtelijke en economische criteria. In elk geval is het creëren van een aanbod vanuit een geïntegreerde ruimtelijk economische visie essentieel.

De beperking van de oppervlakte van verweefbare grootschalige detailhandel in woongebieden en in woongebieden met landelijk karakter is een goede maatregel op voorwaarde dat hij voldoende hard en generiek is. Een circulaire met een afwegingskader zal zeker nodig zijn in Vlaanderen maar daarnaast ook een proactief beleid van aanbodcreatie.

De nota heeft ook minpunten. Een nieuw reglement voor kernversterking en de aanwijzing van kernwinkelgebieden los van het ruimtelijke kader voegt geen waarde toe. Het is een veel te rigide maatregel. De ervaring met ruimtelijke afbakening op perceelniveau leert dat ook dat heel wat nadelen heeft. Als dit los staat van de andere ruimtelijke instrumenten, is er absoluut geen sprake van vereenvoudiging, integendeel: alles wordt nog complexer. De spreker suggereert in de plaats daarvan een eenduidige en geïntegreerde aanpak binnen de gemeentelijke structuurplanning of bij de opmaak van een RUP voor een kern.

Ontwrichtingbeperkende maatregelen moet men sowieso nemen op planniveau, maar ze zijn daarnaast ook zinvol op projectniveau. Geen enkele algemene planning kan immers de creativiteit van de sector aan banden leggen. Het Agentschap Ondernemen is een onafhankelijke en deskundige partner voor die taak.

De volgende kritische opmerking van de heer Vloebergh is dat RUP's opmaken nog iets anders is dan ze realiseren. Tot slot heeft de nota te weinig aandacht voor de belangrijke opgave van de herstructurering van bestaande gebieden.

De spreker besluit met een concreet geval uit Turnhout. Langs de Steenweg op Gierle bevonden zich een aantal kmo-zones en een woonlint. Bij de afbakening van het regionaal stedelijke gebied stond voor dat gebied in een van deelplannen een herbestemming als concentratiezone voor grootschalige detailhandel. Gevolg was dat 70 tot 80 bestaande woningen zonevreemd werden en een prooi van speculatie. De stad heeft vervolgens alle moeite moeten doen om via een gemeentelijk RUP de ontwikkeling van het gebied in goede banen te leiden, meer bepaald op het vlak van het nabuurschap van bewoners en grootdistributie.

Dit voorbeeld illustreert dat de eenvoudige opname van de aanbodcreatie in een plan op zich niet volstaat. Het Vlaamse grond- en pandenbeleid zou middelen moeten vrijmaken om dergelijke ruimte vrij te maken en te ontwikkelen. Anderzijds blijkt het concept wel te werken, want de binnen het plan aangewezen zones zijn ingevuld, door onder meer een bedrijf dat elders geen uitbreidingsmogelijkheid had. Er is ook een binnengebied waar grote volumes rond een centrale ontmoetingsruimte kunnen ingeplant worden, die complementair zijn ten opzichte van de acties in de kern van Turnhout.

9. De heer Dries Van Hofstraeten, stad Antwerpen

De heer *Dries Van Hofstraeten* meldt dat de stad Antwerpen blij is dat de Vlaamse Regering van detailhandel een speerpunt maakt. Antwerpen keurde ook zelf in 2006 een beleidsnota detailhandel goed, waarvan heel wat krachtlijnen terugkeren in de startnota. Een eerste punt van overeenkomst is de noodzakelijke afbakening van grootschalige detailhandel. In Antwerpen werden drie assen in het structuurplan toegewezen, zij het niet onvoorwaardelijk. Anderzijds merkt men dat aanvragers die niet aan de voorwaarden beantwoorden, bijvoorbeeld omdat zij niet ondersteunend zijn voor de kmo-zone, in beroep bij de provincie of het gewest toch een vergunning krijgen. Dat is ontmoedigend voor het gemeentelijke niveau. Dat de winkelnota een stap zet naar meer eenduidigheid bij de verschillende bestuursniveaus, is dan ook een goede zaak voor zowel gemeente als ondernemer.

Duidelijke richtlijnen vanwege de Vlaamse overheid zijn wenselijk, maar de gemeenten moeten wel zo veel mogelijk zelf kunnen oordelen, onderstreept de spreker, behalve dan misschien voor extra grote shoppingcentra. De verschillende bestuursniveaus moeten wel samen een aftoetsingskader afspreken. Hij geeft het voorbeeld van de clustering van drie tot vier bedrijventerreinen met het oog op gemeenschappelijke toegang en parkeren. De spreker is geen voorstander van gedetailleerde verplichtingen inzake assortiment maar een beetje branchering kan wel werken.

De stad is dus niet tegen grootschalige detailhandel in de periferie maar de ruimte is wel schaars. In Antwerpen zijn geen mogelijkheden om bedrijventerreinen om te bouwen tot grootschalige detailhandelzone buiten de Boomsesteenweg, de Bredabaan en de Noorderlaan. De bestaande mobiliteitsdruk sluit een locatie als de slachthuisite uit.

Een ander raakvlak tussen Antwerpen en de winkelnota is de ondersteuning van de bestaande handelskernen. De stad is sinds 2000 bezig met winkelcentramanagement en wees tot nu toe 57 handelskernen aan, waarvan de samenstelling al een paar keer wisselde. Als voorbeeld geeft hij de Statie- en Driekoningsstraat in Berchem, waarvoor een visie en een actieplan werden ontwikkeld. Thans wordt het openbare domein heraangelegd en wordt er gewerkt aan promotie en communicatie. Dergelijke inspanningen kosten geld, maar ze renderen.

Bijzondere aandacht moet gaan – ook vanwege Vlaanderen – naar de gebieden die noch van de voetgangerspassage op de Meir noch van de autopassage elders kunnen genieten. De spreker geeft de Bredabaan in Merksem als voorbeeld. De stad heeft daar het gewest nodig als partner. De spreker pleit er daarom voor dat Vlaanderen bij de steden het oor te luisteren legt.

10. Discussie

De heer *Ivan Sabbe* stelt voor dat de Ikeawet eens duidelijk uitgelegd wordt aan de commissie om te vermijden dat haar onterechte eigenschappen worden toegedicht. Het is belangrijk dat men weet hoe de regelgeving voor handelsvestigingen sinds 1975 werkelijk is geëvolueerd. Het lid beveelt zichzelf voor die taak aan.

Hoeveel effectieve banen zijn er bijgekomen in de detailhandel sinds de Ikeawet? Wat is vandaag de gemiddelde doorlooptijd van het vergunningsproces voor een winkel? Hoeveel vergunningen en aanmeldingen moet de doorsnee winkel in de kernsectoren kledij, voeding en schoenen vandaag doormaken?

De heer *Jan Delfosse* antwoordt dat, sinds de Ikeawet op 1 maart 2005 in voege trad, 14.613 nieuwe banen gecreëerd werden, verspreid over alle segmenten. De lijst van vergunningen die nodig zijn om een winkel te openen, is bijzonder lang: ongeveer 27. Wat de doorlooptijd betreft, voor een Ikeavestiging bedraagt die tien jaar, terwijl het maar vier maanden duurt om het gebouw neer te zetten.

Mevrouw *Martine Fournier* vraagt aan de heer Vervoort of Voka niet wat laat begint na te denken over het tegengaan van verlinting. Als men nu nog moet beginnen, zal heel Vlaanderen volgebouwd zijn tegen dat men klaar is.

De heer *Karel Vervoort* ontkent de verlinting niet, maar oordeelt dat de Vlaamse overheid haar beter niet drastisch terugdringt. Dat brengt immers te veel onzekerheid mee voor de bestaande vestigingen. Wat de nieuwe vestigingen betreft, meent Voka dat men aanvragen voor kleine en middelgrote vestigingen op vergunningsniveau moet blijven beoordelen, terwijl het voor grote misschien zinvol is de aanvraag in te passen in een visie op detailhandel voor een heel gebied.

De heer *Filip Watteuw* informeert naar de kijk van Fedis op de mobiliteitsproblemen die veroorzaakt worden door perifeer winkelen. Is het wel verstandig om zo resoluut en exclusief te kiezen voor de auto?

De heer *Jan Delfosse* erkent dat mobiliteit een gigantische uitdaging is. Hij ziet echt niet hoe men voeding bijvoorbeeld kan kopen zonder auto. Leveringen in de binnenstad vormen echter een enorm probleem. Men zou ze misschien 's nachts kunnen laten plaatsvinden. En hoe raakt de consument in de binnenstad? Dat is een kwestie van wegen en parkeergelegenheid. De aanmoediging van alternatieven is goed, maar er zijn volgens hem steden die op hun bek zijn gegaan door de auto uit de stad te verjagen. Fedis wil mee, maar het moet praktisch blijven.

De heer *Robrecht Bothuyne* vindt de communicatie van Fedis over dit onderwerp behoorlijk opruiend. Meer genuanceerd of onderbouwd was de heer Delfosse niet bepaald. Is hij nu eigenlijk voor of tegen verlinting? Als het toch dat laatste is, hoe moet die dan tegengegaan worden?

Fedis is tegen een aanbodbeleid in het kader van de ruimtelijke ordening, terwijl dat juist logisch is. Het gebeurt ook voor woningen of bedrijventerreinen. De heer Bothuyne ziet niet in waarom dat de prijzen zou doen stijgen. Slechts zeven percent van de kostenstructuur slaat op de infrastructuur. Hoe verklaart de heer Delfosse dan dat in Nederland panden duurder zijn maar de winkelproducten goedkoper?

Fedis vindt Roeselare een goed voorbeeld van de complementariteit tussen grote handelszaken in de rand en een sterke binnenstad. Waarom besliste het college van de stad dan dat het “aangewezen is om nieuwe, grootschalige handelsvestigingen te weren uit de stadsrand, en zulks om redenen van ruimtelijke ligging en bescherming van het stedelijk milieu”? In het besluit wordt vastgesteld dat de toename van de vestigingen in de rand heeft geleid tot mobiliteitsproblemen. Dat is in tegenspraak met de bewering van Fedis.

Bij UNIZO informeert het lid naar de evolutie van het aantal zelfstandigen in de distributiesector sinds de Ikeawet. Hij heeft dezelfde vraag over de leegstand.

Hoe ziet de VVSG de toekomstige rol van de provincies in de ondersteuning van het commercieel strategisch beleid van de gemeenten? Of moet het Vlaamse kenniscentrum dat overnemen?

De heer *Ivan Sabbe* wijst erop dat vanaf 1000 vierkante meter winkelopervlakte een sociaaleconomische vergunning verplicht is. Daarover beslist het Nationaal Sociaal-Economisch Comité voor de Distributie. Tussen 400 vierkante meter en 999 vierkante meter beslist de gemeente. Er bestaat dus al een afwegingskader. Hij wijst er verder op dat de verlinting vanzelf al beperkt is door de landbouwzones die zich tussen steden bevinden. Zelf informeert hij naar evolutie van het aantal parkeerplaatsen, de gemiddelde snelheid en het aantal verkeersdrempels in steden vanaf 50.000 inwoners.

De heer *Bart Van Malderen* wil weten hoeveel kosten men door investeringen in goedkopere gronden in de stadsrand afwentelt op de publieke middelen, waarmee dan, met het oog op onder meer verkeersveiligheid, gewestwegen moeten heraangelegd worden.

Zijn er inspirerende voorbeelden uit andere verstedelijkte gebieden als de Randstad in Nederland, Londen of Parijs? Kan de SERV goede voorbeelden in Vlaanderen aanwijzen?

De heer *Jan Delfosse* legt uit dat de harde communicatie van Fedis een antwoord vormt op de doemscenario's in de winkelnota. Wat de verlinting betreft, herhaalt hij dat alle vormen van handel goed zijn en op een behoorlijke manier ruimtelijk ingeplant moeten kunnen worden. Hij erkent dat niet alle winkelboulevards voorbeeldig zijn, maar er zijn er ook waar vooruitgang wordt geboekt op het vlak van veiligheid en mobiliteit. Een nieuwe, grote zaak buiten de stad is volgens Fedis juist een uitdaging voor de winkels in de binnenstad. Door nieuwe formules te verbieden werkt men de sclerose van andere bedrijven in de hand, besluit hij.

De heer *Karel Vervoort* onderschrijft dat nieuwe inplantingen in de periferie ruimtelijk goed moeten gebeuren. Voka is wel bang dat een aanbodbeleid via een voorafgaand en tijdrovend RUP de flexibiliteit beknot.

De heer *Michiel Verhamme* vindt een toelichting over de wet op de handelsvestigingen in de commissie Economie een goed idee, want hij hoorde vandaag verschillende uitspraken die niet kloppen. Precieze cijfers heeft hij niet bij zich, maar hij kan wel meedelen dat het aantal zelfstandigen in de distributie globaal daalt.

Hij vraagt om een oordeelkundig beheer van de res publica. De Vlaamse bevolking blijft toenemen, de ruimte niet. Het is tijd voor een omvattende visie en de startnota biedt die opportuniteit, zelfs al zijn er opmerkingen over te maken. Schaarste kan inderdaad speculatie en prijsstijgingen veroorzaken, maar misschien kunnen intercommunales ook voor de detailhandel de rol spelen die ze nu al hebben voor kmo-zones en bedrijventerreinen.

Voor de stijgende leegstandcijfers verwijst hij naar de studie van Locatus. Het algemene gemiddelde van Vlaanderen zit intussen boven zeven percent. In bepaalde kernen loopt het percentage op tot twintig percent. Over de verkeersnelheid heeft hij geen gegevens, over parkeerplaatsen evenmin.

Het bureau van de heer *Guy Vloebergh* heeft in heel Vlaanderen studies uitgevoerd en hij concludeert dat verlinting overal kommer en kwel is. Duurzame ontwikkeling van linten is een rariteit. De consequenties zijn voor het verkeer en het openbaar domein: parkeergelegenheid, kruispunten, op- en afritten. De meeste linten liggen langs secundaire wegen en verhinderen een betere doorstroming van het openbaar vervoer. Men breidt dan maar uit aan de achterzijde, waar men impact heeft op het achterliggende agrarisch gebied. Dan is er nog de waterproblematiek. De omgang met dergelijke linten is niet slim, oordeelt de spreker, maar gaat in de praktijk gewoon door. Een harde, rigide maatregel is dringend nodig.

Goede voorbeelden moet men niet in Nederland zoeken, want dat heeft een heel andere ruimtelijke ordening. Het beste laboratorium is op dit moment het Ruhrgebied. Men heeft daar een oud, industrieel en sterk verstedelijk gebied omgevormd tot een zeer moderne regio. Kleinhandelsconcentraties zijn er ingeplant in stedelijke kernen, die een netwerk vormen. Daar vindt men de meest vooruitstrevende concepten.

In het kader van de maatschappelijke kosten van de verlinting, wijst mevrouw *Mia Van Compernelle* (UNIZO) erop dat UNIZO al zeer lang kernversterking propageert. Dat is er voor het goede gebruik van de ruimte en niet alleen voor de detailhandel. Het gaat juist om een vermenging van functies. De investeringen in leef- en bereikbaarheid komen ook ten goede aan bijvoorbeeld diensten of wonen. Investeringen buiten de kernen daarentegen komen slechts één functie ten goede.

De heer *Pieter Kerremans* verwijst naar pagina 6 van het SERV-advies, waarin Roeselare en Hasselt-Genk als voorbeelden van complementariteit worden gegeven, al heeft hij begrepen dat bij die eerste kanttekeningen moeten worden gemaakt.

Patricia CEYSENS,
voorzitter

Robrecht BOTHUYNE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond
ACW	Algemeen Christelijk Werknemersverbond
BBL	Bond Beter Leefmilieu
Bral	Brusselse Raad voor het Leefmilieu
CSC	Confédération des syndicats chrétiens
EMOTA	European Multi-channel and Online Trade Association
Fedis	Belgische Federatie van de Distributie
IEB	Inter-Environnement Bruxelles
MER	milieueffectrapportage, milieueffectrapport
RESOC	regionaal sociaal-economisch overlegcomité
RSV	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
SERR	sociaal-economische raad van de regio
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
UCM	Union des Classes Moyennes
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
ViA	Vlaanderen in Actie
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten